

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencér Pál.**

<p>Előfizetési feltételek: Pesten házhozhordással, vidékre postai szétküldéssel. Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda: Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet. Kiadó hivatal: Lipótvárosi templomtér 6 sz.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egy egész íven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.</p>
---	--	---

Pályázati hirdetés.

Az „Israelita-Magyar-Egylet“ elhatározván a szt. irás magyar fordításának kiadását, mindazok, kik a próféták valamely könyvének lefordítására vállalkozni hajlandók, ezen könyvnek alább kijelölt részeit, idegen kézzel írva, a fordító nevét rejtő jeligés levél kapcsolatában, és a borítékra tett „Bibliafordítási mutatvány“ megjelöléssel pályázó mutatványképen f. é. december 31-dik napjáig ft. Löw Lipót főrabbi urnak Szegedre küldjék be.

A pályázó mutatványok e következők:

1. Josuára, melynek fordítói tiszteletdíja 50 o. ért. forint a 2. és 23. fejt.
2. Birák könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 60 o. é. forint az 5. fejt.
3. Sámuel első könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft. a 12. és 16. fejt.
4. Sámuel második könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 65 o. é. ft. a 7. és 22. fejt.
5. Királyok első könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft. a 7. és 8. fejt.
6. Királyok második könyvére, melynek fordítói tiszteletdíja 75 o. é. ft. a 18. és 21. fejt.
7. Esaiásra, melynek fordítói tiszteletdíja 175 o. é. ft. az 1. és 42. fejt.
8. Jeremiásra, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. ft. a 9. és 23. fejt.
9. Ezechiélre, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. ft. a 13. és 29. fejt.
10. Az apró prófétákra, melynek fordítói tiszteletdíja 140 o. é. frt. Hosea 9. fejt. Obadjah egészen, Micha 7. fejt. Habakuk egészen.

A legjobbnak talált pályázó mutatványokhoz csatolt jeligés levelek felbontatván, ezek fordítói fognak az illető bibliai rész fordításával megbízni, mely alkalommal a munkánál követendő elvek iránt is utasítást fognak nyerni.

A többi levelek fölbontatlanul maradván, a mutatványokkal együtt az „Israelita-Magyar-Egylet“ levéltárába letétnek.

A pályázó mutatványokat az „Israelita-Magyar-Egylet“ biblia fordító-bizottmánya fogja megbirálni.

Kelt Pesten 1863-iki october 15-én.

Az „Israelita-Magyar-Egylet“ választmányának nevében

Dr. Rózsay József, elnök,
Rosenberg Izidor, titkár.

A Királyhágón inneni zsidó hitközségek szervezése.

Nagy-Szeben, oct. 12-én.

T. szerkesztő ur!

A buzgalom, melylyel Ön becses lapjában az összes, de főleg a magyar korona tartományaiban lakó zsidóság érdekeit képviselni törekszik, azon kötelességet rója viszont minden zsidó hazafira, hogy Önt e törekvésében lehetőség szerint gyámolítsa.

Engedje, hogy a reám eső ily kötelességnek igen csekély részét azzal rójam le ez alkalommal, hogy a Királyhágón innen lakó hitrokonainknak kilátásba helyezett községi rendezéséről néhány adattal szolgáljak.

Tudva levő dolog, hogy Grün Izrael, maros-ujvári testvérünk jó ideje engedelmet nyert a zsidó községek szervezése tárgyában Maros-Vásárhelyre értekezletet összehívni. Ez engedély, illetőleg meghagyás, első eredetét onnan veszi, hogy az időn, midőn a zsidók legfelsőbb kegyelemből birtokképeséget nyervén, ő Felségéhez e kegyelem miatt hálaküldöttségeket intéztek, — azon időben az e végre Bécsben járó erdélyi küldöttség kormánykörökben ily értekezlet megtarthatóságában is fáradozott.

Az akkori küldöttség tagjai voltak, ha jól emlékszünk: Grün Izrael Maros-Ujvárról, Löbl Áron Brassóból, Mendel József Károly-Fejérvárról, Kohn Sándor Kolozsvárról és dr. Adler Maros-Vásárhelyről.

Megadattván valahára az engedély, e kérvényezőkre bízott a kivitel ezek is foglalkoznak azon előfeltételekkel, melyeknek teljesítésétől az értekezlet eredménye függ.

Két nehézség okozza főleg, hogy ez értekezlet aligha fog 4—5 hó előtt egybehivathatni; először: az azon leendő képviselő arányszámainak meghatározására szükségelt adatok, és másodsor: a szükséges pénz hiánya.

Az első nehézség különösen a zsidó statistikai adatoknak általános hiánya, a községeknek nagy részbeni szervezetlensége, azon kívül pedig az ország politicalai felosztása változékonyságának tulajdonítandó. — Mindezekkel szemben Löblnek sikerült újabb időben oly adatokat gyűjteni, melyek a képviselői alap felállításánál irányadóknak vehetők. Ez adatokból érintőleg most csak annyit említettünk meg, hogy a Királyhágón inneni hazánkban lakó zsidók lélekszáma 20,500 és hogy a többé-kevésbé rendezett zsidó hitközségek száma 64.

A másik nehézség t. i. a szükséges előmunkálatok

és javaslatok elkészítése- s egyéb költségek fedezésére kívántató pénz előteremtése, egyelőre egyesekre nehezől és reméljük, hogy ez ok csekélyebb hátráltatója leszen az értekezlet egybegyűlésének.

Ezen alakító gyűlés feladata volna mindenekelőtt egy országos központi organum, a hitközségek szervezése iránti alapszabályok, országos rabbinatus szervezése, papnővelde, tanítóképezde, ösztöndíjalap és segélyegylet alakítása felett tanácskozni és határozni. *) — Ezek után szükséges volna azonnal az ezen intézmények keresztülvitelére megkívántató költség kivetését alapos adatok és biztos kulcs szerint oly országos cultus-adóban megállapítani, mely adó természetesen csak a hitközség utján lenne behajtandó.

Mindezen tárgyban készülnek már némi általános előmunkálatok s így többi közt az említett közintézetek fenntartására körülbelül évenkénti 14,000 forint vétetett fel. Ez összeg — mindent kerék számba véve — az 5000 zsidó családra akként oszolnék, hogy

500 család 10 frtjával	5000
1000 — 5 —	5000
2000 — 2 —	4000
1500 szegényebb család pedig ez adótól felmentetnék.	

Különben mindezen adatok, már az ügynek némileg embryonalis állapota folytán is, nem tartanak igényt szabatoságra, csak általános képét akartam adni azon szándéklatoknak, melyek a várva várt maros-vásárhelyi értekezletben érvényre jutandók lesznek.

Vajha mielőbb sikerülne hitrokoninknak közügyeket — political combinatióktól menten — oly széles autonomicus alapon megvetni, hogy e művük hitünk és fájunk dicsőségére válják!

Fenyvessy Adolf.

Az engesztelődés irodalma.

(Folyt. és vége.)

Azon hosszadalmas és elkeseredett harcban, mely a zsidóság és keresztyénség közt folyt, az első természetesen csak védő helyzetet foglalhatott el, megnyugodván abban, ahogya a legmegalázóbb feltételek mellett is megengedett neki, hogy éljen és élelmet szerezhessen. Bárminő kísérlet is részünkről, hogy elleneink jóakarátát, és azáltal némi közleledést kivívassunk, a másik oldalon mély mégsértésnek tekintetett volna. A sajtó hajanában feladatának tartotta a zsidóktól alázatos fejére minél több gyalázatot szórni, és minden uton módon jellemünk elferdítésére közreműködni. Nem szólunk itt a hit-tani sajtóról, mely jutalomra méltó, Istennek tetsző munkát vélt végezni, ha a zsidókról minél gyalázóbb híreket terjesztett. Példákat erre találhatni minden könyvtárban.

*) Miután szegények vagyunk, mindezen szép tervek létesítésére pedig nem 14.000 ftnyi évi budget, hanem legalább négyszer annyi szükséges, azt tartjuk, hogy mindezen intézeteket erdélyi testvéreink velünk vállvetve alapíthatnák. Jobban megéltünk egyetlen rabbinővelde és tanítóképezdével Magyar- és Erdélyország számára, ha ez jó, mintha több van ugyan, de rossz! Szerk.

Ilyenmü művek között leginkább elhírhedt az ismeretes „Eisenmenger ujonnan felfedezett zsidóság a.“ De mi leginkább szemünk előtt tartjuk a profán irodalom azon termékeit, melyekben vagy csak mellékesen van említve a zsidó, vagy melyekben ezé a főszerep. Ily esetekben a zsidó mindennemü torzításokkal halmoztatott el, a leggyűlöletesebb világban tüntetett elő, és nem ritkán a történeti igazsággal homlokegyenest ellenkezőleg. Vegyük csak a „Velencei kalmár“-t, kinek jellemét a nagy költő, legyen saját, legyen kora előítéletei iránti kedvezésből, oly kegyetlenül elferdítette, a zsidónak azon gyűlöletes szerepet juttatván, melyet az akkori évkönyv-írók szokatlan őszinteséggel keresztyénnek tulajdonítanak.

Tán még emlékeznek az olvasó az elvetemült méregkeverőre, Palmerre, ki köztudomás szerint nem volt zsidó, és mégis a Blakwood Magazine-ben találkozott író, ki ennek bűneit egy beszélyben feldolgozá, melyben zsidót ily mérgezőnek ábrázol. És a világhírű Dickens egyik regényében nem ecsetelt-e zsidót legnagyobb és legrutább szörnyetegnek, mintha visszaborzadt volna attól, hogy ennyi alávalóságot keresztyénre halmozzon? kinek nem jutna eszébe a német irodalomban legujabban elhíresedett Freitag „Soll und Haben“-je, melyben az erény a keresztyén kizárólagos tulajdonának tekintetik, a vétek és a bűn pedig a zsidónak.

De nem akarjuk tovább füzni ezen kellemetlen jelenetek láncolatát, sőt be kell vallanunk, hogy az utolsó században a dicséretes kivételek sem hiányoznak, melynek „böles Nánán“, vagy „Ivanhoe“ szerzője, vagy a „héber melodiák“ költője. De a kivétel — mint tudva van — csak a szabályt erősíti meg, és az előbbi századokban a zsidók képviseltetése az irodalomban vajmi siralmas volt.

A zsidók addig, mig a keresztyénség hangulata irányukban ily kedvezőtlenül nyilatkozott, nem mertek tiltakozó, annál kevésbé szemrehányó szót ejteni. De alig vették észre a zsidók napjainkban e tulfeszített hurok némi lazulását, alig érezték a keresztyén érzület szelidülését, és hogy a nagy közönség fülei meghallgatására hajolnak, azonnal egész Európában sokan közülünk megragadták az alkalmat, hogy tapintatosan és komolyan a készülöben levő változást elősegítsék és általánosítsák.

Zsidó tollak foglalkoztak irodalmi művekkel, melyeknek feladata lett: a szenteskedő sajtó által a nép keblében gerjesztett zsidóellenes érzelmeket kioltani, és a zsidókat és vallásukat kellő világitásban előtűntetni. Mi nem szólunk itt egyenes védíratokról, melyek nyilván a zsidók védelmére szerkesztettek, vagy azon irodalmi termékekről, melyeknek legfőbb jelenetei a zsidó életből merítvék. Csak azon közírodalmi művekről szólunk, melyekben zsidó jellemek és jelenetek esetlegesen szerepelnek, ugyszólván, mint érdekes mellékletek (epizódok). Az engesztelődés ezen igénytelen irodalmára, mely szerényen igen sok jót mivel, akartuk vonni az olvasó becses figyelmét, és a hitsorsosinktól lakott Europa majdnem minden országa képes felmutatni ebbeli irodalmi néhány mutatványt. Ezen szerzők között voltak igazhívők, deisták, pantheisták, sőt kitért zsidók is, de ezzel mi nem törődünk: az indok, mely őket írásra készítette, ugyanaz vala mindnyájuknál. Érdekeik, szokásaik vagy észjárásuk bármerre vonta is őket, érzelmeik zsidó kebelből fakadtak. Ha műveik a nevezett befolyásoktól más színezetet nyertek is, vagy ha velős egyéniségük

azokra különös jelleget nyomott is, a tartalom eszméje ugyanaz vala, t. i. egyengetni az utat a zsidók és keresztények egymáshoz való közeledésére, és viszont; szóval, ez volt az engesztelődés irodalma. Nem lehet szándékunk, ezen irodalom valamennyi mesterét szám- s névszerint előszámlálni. Ez nagyterjedelmű irodalmi történet dicső feladata.

Beérhetjük mi néhány képviselő példaképeni felemelésével. Az angol irodalomban híresek e tekintetben D'Israeli az öregebb és fia, a franciáknál Alexandre Weill, a németeknél Auerbach B., Kompert stb. Ezeknek műveit és az azokhoz hasonlókéit utou utfélen olvasták ezernyi nemzsidók, kik ezekből helyesebb fogalmakat nyernek a zsidókról és a zsidó életről. Ezek készítik azon megjövendőlt aranykort, melyben a különvállású népek egy világcsaládnak tekintendik magukat.

—k —k.

Rövid utbaigazítás.

(Vége.)

Kövesztik M. urat tovább; ha nézete szerint a "ירא" csak a "מאהבה", „a magasztos, szeretetteljes stb. isteni félelmet“ foglalja magában, úgy kérdezhetnők, vajon miért teszi Mózes halhatatlan tanítóknk V. k. 10, 12. versében ועתה ישראל מה "אלהך... כי אם ליראה אותו még az "ולאהבה אותו" hozzá? hisz a "יראה" eo ipso a szeretetet "אהבה" jelenti? vagy talán azért, mivel itt "אלהך" szóval áll kapcsolatban? És miképen fogja fordítani M. ur a "יראו מיי" "כל הארץ ממנו יגורו כל ישבי תבל" (Zsolt. 33. 8.) „Félje a J-t minden földi, rettegjenek tőle a világ minden lakosai? Talán a "גור, יגור" ige is a magasabb félelmet jelenti? De be kell vallanom, hogy ezen ellenvetésem nem sajátom. Élt még a mostani század elején egy bizonyos Wessely Hartvig (Naftali Herz Wesel, meghalt 1805), M. ur tán hallott róla valamit — a ki nagy költő és a héber nyelv jeles buvára volt; ez bizonyos Gan naul = „zárt kert“ nevű munkát irt. Ha ez a kert M. ur előtt már valamikor nyitva volt, vagy ha csak mostan juthat belé, akkor sziveskedjék a "חורן" a hatodik szoba 7-ik és 9-ik ablakánál mulatni és észre fogja venni, hogy ez a tudós kertész M. urral ellenkezőleg a "יראה" szót, habár kapcsolatban áll "J-a, szóval, ha csak a "ו" vagy "ו" segédszótaggal van összekapcsolva az alantjáró isteni félelmet, ha pedig Elohim szóval is össze van kötve, de ha a szenvedő rag és összekapcsoló szó "אח" mellette áll, akkor a magasztos isteni félelmet jelenti. Ezen állítását bebizonyítja bold. Vessely a sz. írásból vett számos példával. (Kérem M. urat, vegye tekintetbe a „de mortuis nil nisi bene“-t, vagy a Sulchan aruch tilalmát "אסור להוציא שם רע על המתים", és ne kárhoztassa ezen tudóst azért, mivel nem osztja az ő véleményét).

Most M. ur legfontosabb cáfolata marad hátra azon idézett ellenvetésemre vonatkozólag, „hogy Isten maga Jobot mint "יראה אלהים" et vezeti elénk és dicsekszik vele.“ Kérkedőleg üti fel előttem M. ur a More nevu-chimt és Ikkarimt; természetesnek találja, hogy e műveket nem ismerem, de csodálja, „hogy a talmud is terra incognita előttem.“ Barátom "אל יתהלל חוגר כמפתח" „Ne kérkedjék a ki fegyverbe öltözik úgy, mint a ki immár

leveti a fegyvert; M. ur valóban azt hissi, hogy engem oly csattanó golyócskával le fog győzni? vagy a Maimonides név napsugáiraiban játszadozó szappanbuborékokkal akarja olvasóit elámitani? Először kérdem M. urat, őt a ki „észtanilag következtette“ stb. valljon szemmel tartotta-e most is az észtani szabályokat, mikor sz. írásbeli ellenvetéseimet Maimonidessal, vagy a midrással akarja megcáfolni, és nem idézhettev volna-e egyszerűen a midrás ama nézetét "אויב לא היה ולא נברא רק משל היה", „hogy Job személye valóságban nem is létezett, miután csak példázatos személyiség volt?“ Továbbá, mivel Job hosszú szenvedés után végre panaszokra fakadt, bizonyoságul szolgál-e ez arra nézve, hogy kezdetleg tökéletlen vala isteni félelme? Összeegyeztethető-e ezen nézet az ember akarati szabadságával és Isten ama szavaival: „vetted-e észre az én szolgálmat Jobot, hogy nincs ő hozzá hasonló a földön, a ki tökéletes igaz, istenfélő ember volna és a gonosznak utálója!“ De, hogy M. urat saját fegyvereivel legyőzzem, megmutatom, „hogy Morgenstern urnak a talmud dolgában, az előtte terra cognitán, még nagyon is szüksége van egy ügyes Columbusra, a ki "ים התלמוד" a talmud széles tengerén vezesse és ismeretlen, ki n c s t e l j e s szigetek előtte felfedezzen. Elhallgatom hogy a talmud s midrás Jobot "חסידי" -nak hívja, de a Misna Sota 5. fejez. 276. l. tanítja R. Josua, Hyrkanos fia határozottan, "לאעבר אויב אתהקבה" „אלא מאהבה“, „Job Istennek csupa szeretetből szolgált:“ és a 310. lapon tanítja R. Méir: "נאמר ירא אלהים באויב ונאמר ירא אלהים באברהם. מה ירא אלהים האומר באברהם מאהבה אף ירא אלהים האומר באויב מאהבה“, „asz. írás használja az Elohim-félő kifejezést Ábrahámnál, (ha Mstn ur szemei előtt „a kétség sötét felhője még most sem oszlik széjjel, kérjen tanácsot és segílyt Rasi mtorvostól és leessend a hályog a szemérről és látni fogja a "מה ירא אלהים" címszó mellett, a „כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה“, „lásson, csodáljon és örüljön M. ur „mintha kincse akadt volna“) és Elohim félőt Jobnál, valamint amaz kifejezés Ábrahámnál a tiszta szeretetből fakadó Isteni félelmet jelenti, ugyanezen kifejezés Jobnál a tiszta szeretetteljes félelem jelentését hordja magában; „ואברהם גופיה מנל“? De hogy Ábrahám maga istenfélő és Isten szolgálja csupa szeretetből lett volna, honnan tudom? mert Jesajás profeta Isten nevében nevezi (41. 8.) Ábrahámot, én szeretőmnek magva!!!

Az eddig mondottak után fölösleges még tovább is M. urat cáfolgatnom, és ő maga be fogja látni, hogy időelőtti volt diadalzaja. El akarom hinni, hogy tán nem olyan rosz volt M. ur szándéka és véleménye úsatyánkról, mint minőleg első cikkéből kitetszik, de ha úgy is volna, és ha exegeticus és nyelvészeti állítása igazolva volna is, nem-e "קרוב להפסד ורוק משבר הוא", „közel a kártékony befolyás a gyöngéhitűekre, s távol valódi haszna akár kire nézve? Félér-e az érdekelteknek magyarázata azon veszedelemmel, mely belőle egyik másik fiunk s leányunkra háromolhatik?

Nem ez-e vesszőparipája azon számos istentagadók és sz. történetünk hőseit lealjasítóknak, hogy Ábrahám, fia feláldozásával, csak az ókorban divott emberi áldozatok példáját követte volna és ezért nincs neki semmivel nagyobb érdeme egyéb kortársainál? És az ily tagadó még egy rabbi szavaiban találja támogatását? Nem vagyok én ellene a szabad nyomozás s vizálgásnak, de az ilyetén magyarázat közzététele ellen nyilvánosan óvást kelle tennem, és teszek most is, és ezért szólítottam

meg tiszt. pályatársamat rabbiink ama szavaival: „Bölcsék vigyázók legyetek szavaitok s előadástokban,“ mely figyelmeztetést, ha M. ur, magára alkalmazni nem akart, bizonyára okának kellett lennie arra. Részemről ezen arany szabályt életemnek hü zsinórmértéke gyanánt tar-

tottam eddig is s fogom még tovább is mindig szem előtt tartani. *)

Kula, sept. hóban.

Strasser D. L.
kerül. rabbi.

*) Ezzel a vitát befejezettnek nyilváníjuk.

Szerk.

TÁRCA.

Simson halála.

Költői elbeszélés.

(Folytatás.)

Simson csendes elragadtatásán,
A szenvedély viharát odázzván,
Szelid mámor, gyöngéd indulat
Enyelg, játszik, nevet és mulat;
S a gyermekek bohó örömmel,
Forró szerelmét így beszéli el:
„Akár merre járok, kelek,
Oda teremt a képzelet.
Te vagy éjszak, dél és kelet!

Virágokat ha láthatok,
Napsugarat és harmatot:
Eszembe jut szép alkatod.

Piros bimbó, fehér liljom,
Egymásba-vagy összenyiljon:
Arcodat lefestve bírom.

A kis harmat-csöpp egy eget,
Pioiny ajkad egy életet
S' ezer nagy eszmét rejteget.

Ezüst habok zöngzetében,
Szél-dalban, lomb-zenében
Édes hangod hallni vélem.

Napsugarak biborában,
Rózsa felhők fátyolában,
Széplőtelen nyoszolyád van.

Mindentűt csak te vagy jelen,
Csoda-é ha önkéntelen,
Hogy isten vagy, azt képzelem! —

A lány leirhatlan pillantással felel;
A legjobb felelet egy félig tárt kebel.
Mindeniknek megvan a mi kell;
A napot boldogan töltik el.

Azon közben a halmokon,
Láthatlan szellem-lábakon
Suhan feléjük a vak éj;
A nap sápadtan elalél.

A ravas éj szűzies nedélylyel
Boritja rájuk hűvös fátyolát;
Arcaik egy rózsa-lomb fűdé el, —
Melyen a kandi hold kaosingat át . .

Az óra itt, a pere jelen,
Midőn a fészek hangot ad;
A perc, midőn a szerelem
Édes zenévé olvad át;
És a magány figyelve léss:
Mit zöng a lég, a vizesés;
Harmatban reszket a virág;
Csillaggal hintve bé a menny,
És a hullám kék tükre lenn:
Illatban úszó végtelen,
Hol is az égen félve jár
Pirosló, szürke fénysugár,
Melyet leúz a holdvilág —
Simson zívén remény és álom ül szemén;
Az álom: fél-remény, félálom a remény.

(Folyt. köv.)

Farkas Albert.

A gyöngy-nyakkötő.

Az „Univers Israelite“ P a d u r c h M. G. naplója nyomán következő érdekes eseményt beszél el:

Z w e i g b a u m Iván nevű volhyniai zsidó szép gyöngy-nyakkötőt vett, és vele V a r s ó b a ment, azt eladandó. Az ékszerészek, kikhez fordult, megbámulták, és egyik közülök azt javasolta neki, hogy kínálja meg vele a császári udvart, mert, úgy mond, magánember nem könnyen találkozik, ki azt megvegye. Z w e i g b a u m követte a tanácsot, S z . - P é t e r v á r r a ment, hol a szerencse annyiban kedvezett neki, hogy megengedték a nyakkötőt személyesen bemutatni a cárnénak. A legjobb hirben álló ékszerészek megkérdeztették, kik egyhangulag értékét száz ezer rubelnél magasabbra becsülték és a császárné, gyönyörködve a gyöngyök csodálatos nagyságában és hasonlíthatlan fényében, kamarásai egyikének meghagyá, hogy a zsidónak a fenebbi árt avonnal fizesse ki.

Ezen udvari hivatalnok Z w e i g b a u m -ot felszólítá, hogy kövesse őt, s elvezetvén azt saját lakására, ott felkérte, hogy készítse el a nyugtát, és várja meg őt addig, míg a császári kintárból visszatérend az illető összeggel. A nyugta kész levén, a hivatalnok azt magával vitte, mondván, hogy néhány perc múlva visszatérend. De órák multanak, és a kamarásnak semmi nyoma sem volt; Z w e i g b a u m már messziről kezdé érezni a sáfrány illatot, és oda akarta hagyni a szobát, de rémületére azon vette észre magát, hogy bezáratott. Az alkonyat már szürke fátyolát kezdé vetni a körülötte levő tárgyakra, és ő, ki ábrándjaiban kévéssel ezelőtt a földi paradicsom kapuját megnyitni látta szeméi előtt, most reménytelen állt e megoldhatlan rejtély előtt.

Végre feltárult ugyan az ajtó, de csak azért, hogy egy csoport kozák belépjen, kik Z weigbaum-ot megragadták, és kiáltása dacára őt erőszakkal leültették, szakállát levették, haját lenyirták és zárt kocsiba helyezték, mely őt messze Pétervárról volt elviendő. Nehány hónap mulva rendeltetése helyére, a Kaukázusba ért, hol be is soroztatott a hadseregbe.

Egy szép tavaszi napon dolgozott a tábornok kertjében, és ennek gyermekei nevelőnőjükkel oda jöttek. Előttük ment egy fiú evezővel kezében, mert evezésre készültek a nagy tóban. Megszállták mindnyájan a csinos csolnakot, mely a hajós ügyes keze által sebesen tova csúszott. A kis fiu padon állt, a nevelőnő karjain között. Egyszerre kis pajkos nővére tréfából hirtelen a nevelőnőre ugrott, mire ez egyensúlyt veszítvén, a fiút meglökte, ki ezáltal a vízbe zuhant. A nagy jajveszékés Z weigbaum-hoz is eljutott, ki — mellesleg említve — a Dnieper partján nevelkedett fel, és kitűnő uszó volt. Alig tudta meg a jajgatás okát, s máris a vízbe ugrott, megtalálta a gyermeket és azt élve napvilágra hozta.

A tábornok ezen eseményről értesülvén, a katonát szobájába rendelte, őt ezen tetteért megjutalmazandó. Z weigbaum vízes ruháját szárazzal cserélvén fel, a tábornok parancsát követte. Ez meleg köszönetet mondott a katonának, és felszólította őt, hogy magának valami kedvezményt kérjen ki. Erre Z weigbaum csak egy kedvezményért esedezett a tábornokhoz, és ez abban állott, hogy a tábornoknak elbeszélhesse saját történetét, mire a tábornok mosolygott, mondván, hogy ismeri az ő életményeit, mert midőn ide küldetett ujoncnak, a parancsnok értesített arról, hogy ezen egyén azon rögeszmével bír, mintha ő a császárnénak nyakkötőt adott volna el. De mindazáltal a tábornok elismerés fejében beleegyezett a történet meghallgatásába.

Z weigbaum elbeszélését oly világosan és lelkesedetten adta elő, hogy a tábornokot meghatotta, és ez meggyőződött, hogy a zsidó elméjében legkevésbé sincsen megháborodva.

Valamivel később a tábornok Pétervárra ment, és a zsidó katonát magával vitte, s ott Miklós cárral közölte Z weigbaum csodálatos eseményét. Ez a császárhoz hivatott, ki azonnal belátta, hogy itt szó sincs rögeszméről, és megkérdezé őt, vajjon képes volna-e a szóban levő kamarásra ismerni? Z weigbaum erre igenlőleg felelt. A cár rendeletére az udvari hivatalnokoknak meg kellett jelenniök összesen, és a zsidó mindjárt ráismert azon nyomorult, ki szenvedéseinek okozója volt. Ez azonnal fogságra vettetett és ugyanazon sorsra ítéltetett, melyben ő Z weigbaum-ot részesítette. Haja lenyiratott és mint közkatona a Kaukázusba küldetett. A zsidó pedig a neki járó összeggel kielégítettetett.

A zsidók törvényes és társadalmi állása a római birodalomban a pogány császárok alatt.

(Folytatás.)

Egyáltalában a római zsidók istentiszteletükben korlátlan szabadságot élveztek; I. Joseph. Ant. XIX. 5. 2. valamint Tiberius Claudius rendelkezését u. o. 3. melynek csak zárószavait igtatjuk ide: *Καλῶς ὄν ἔχον (κρίνω) καὶ Ἰουδαίους, τοὺς ἐν παντὶ τῷ ἐφ' ἡμᾶς κόσμῳ τὰ πάτρια ἔθνη ἀνεπικολύτως φυλάσσειν.* Ugy szintén Julius Antoniusról is mondatik. (Jos. Ant. XVI. 6. 7.) hogy az ő akarata, miszerint a zsidók a római birodalomban: *χρησθῆναι καὶ ποιεῖν κατὰ τὰ πάτρια χωρὶς ἐπιδοσμοῦ.*

A zsidók vallási kötelességeinek különös tekintetbe vételéből ők a katonai kötelezettség alól föl valának mentve (I. Joseph.

Ant. XIV. 10; azonkívül Phil. leg. ad. Caj. p. 1036 edid. Man-gey). — Szentül tarthatják a szombati s ünnepnepokat, olvassuk más helyütt „minthogy a hivatalbeli teendőkre — reliquum omne tempus sufficere videatur* és „a vallás senkinek gyalázatára ne legyen — nec . . ad contumeliam religio qualiscunque perficiat.“

Már az eddig idézett források is kétségtelenül mutatják, hogy a r. zsidók a pogány császárok alatt valódi államférfiak voltak vagy legalább lehettek; és mint ilyenek tényleges tisztelőbeli jogok s címekre nézve egyenlő, vagy csak nem egyenlő rangfokon állottak a benszüllött dignitariuskal; s áll ez különösen a zsynagoga tisztviselőről, kik ép úgy mint a hasonrangu rómaiak az „illustris, spectabilis, codicilli honorariae praefecturae, fastigio dignitatum erecti stb.“ fényes praedicatumokkal címeztek.

Mindazonáltal nagyon tévednénk, ha a zsidók ez egyenjogúsítását vagy legalább kitűnő feljogosítását rendíthetlenné a törvény szilárd alapján nyugvónak tartanók. — Igy p. o. az imént felsorolt bülszke címekkel fényesen kitüntetett zsidókat a következő időszakban a „secta feralis, nefaria, turpes, perversi, teterima gens stb. epitheta ornantia-val látjuk illetve.

Igen! — Váratlanul s minden megelőző jel nélkül a zsidók feje fölött tisztán ragyogó kék eget sűrű sötét felhők borítják el s hirtelenül csap le a pusztító villám s sebesen s menydörgő robajjal csak le-leszakad a vészterhes zivatar; — és a korlátlan szabadság után szolgálai elnyomás következik, a minőt csak a Constantin utáni idők mutatnak fel ismét majd folytonosan.

Tiberius uralma alatt tör ki e vész, Caligula s Claudius méltó utódai alatt dühe mind inkább fokozódik, hogy Vespasianus, Trajanus s Hadrianus alatt romboló viharra válják. — Irtózatoss pusztítás után Severus Sándor alatt ugyan csillapulni s később apostatus Julianus alatt egészen elcsendesedni, sőt frissítő zephírré is látszik átváltozni; de rövid vala e csend, mely gyakran a közelgő vész előhirdetője. — S valóban a keresztyénség óriási haladásával új erővel szárnyra kel e dülő fergeteg s újra őrjöng, süvölt ezer torkolat fölől rohanva. . .

De hagyjuk a képes szólásmódot s mutogassuk száraz, hiteles adatokkal a mondottak szomorú valóságát.

Az első zsidóüldözés — mint számtalan következőnek előhirdetője — Tiberius (14—37) alatt következett be. Ez 4000 zsidó ifjut Sardinia zordon éghajlata alá — „in provincias gravioris coeli“, mikép Suetonius mondja — száműzött, hogy az ottani rablók elleni harcokban szolgáljanak. ¹⁾

A felszeg Caligula istenülése alkalmával a polgári egyenjogúságukra bülszke alexandriai zsidók a részükre biztosítva volt jogoktól megfosztattak; — s a törvényen kívül helyezett zsidók az ellenök felingertült pórság kegyetlenkedéseinek valának kitéve (I. Philo pro Flacco 525; legat. ad. Caj. 992; Jos. Ant. XVIII. 6), melyek is büntetlenül követték el rajtok, miután a durva néptömeg erre egyenesen fel lőn hatalmazva. ²⁾

Ez embertelen zsarnok halála után a zsidók megint rövid időre feléledzhettek (I. Philo pro Flacco 517; Jos. Antiqu. XVI.

¹⁾ Josephus (Antiqu. XVIII. 3. 5.) szavai ez eseményről a következők: *Τιβέριος κελύει πᾶν τὸ Ἰουδαϊκὸν τῆς Ρωμῆς ἀπελαθῆναι, οἱ δὲ ἔπατο τετρακισχιλοὺς ἀνδράπων ἐξ ἀντῶν στρατολογησάντες ἔπεισαν εἰς Σαρδοὺ τὴν νῆσον (I. még Philo: Leg. ad. Caj. 1014.) Ugyanezt Tacitus is bizonyítja (Ann. 2. 85.): Factum patrum consulum ut quatuor millia libertini generis ea superstitione infecta, quis idonea aetas in Insulam Sardiniam veherentur.*

²⁾ Különössége miatt álljon itt a Caligula kormányát örök gyalázzal fedő, ugynevezett „botozási szabadalom“ szövege, mely általa kibocsátatott: *Τὸς μὲν Ἀιγυπτίους ἐτέρους μαστιχῶσαι συμβέβηκε καὶ πρὸς ἐτέρον, τοὺς δὲ Ἀλεξανδρείας σπάσαις καὶ ὑπὸ σπαθηφόρων Ἀλεξανδρέων. Το ἔθος τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων διετηρήσαν οἱ πρό Φλάκκων κ. τ. α. I. Philo Opp. II. 528.*

8. 1.). Ugyanis utóda Tiberius Claudius őket nagy részben előbbi jogaikba visszahelyezé. Egy kibocsátványában (l. Jos. Ant. XIX. 5. 2.) mondja, miszerint gondja leendő rá, hogy ἀμφοτέρους δὲ διακελεύομαι τοῖς μέρεσιν, πλείστην ποιήσασθαι προνοίαν ὅπως μηδεμία ταραχή γενήται. Ily enyhet azonban Claudius a zsidók irányában uralkodásának első éveiben tanusita csak — talán Agrippa király iránti háladatosságból, kinek a senatusnál való diplomatikai közbenjárásának köszönhető leginkább koronáját (l. Grätz zsidótörténete 3 k. 271. l.) — Mert nem sokára e hála érzetet ennek ellenkezője váltá fel, mely annyira elragadá, hogy a zsidókat Rómából kitűze. „Judeos impulsore chresto assidue tumultuantes Roma expulit.“ (Suetonius in Claud. 25).

Hogy Nero miként bánt a zsidókkal, azt tán mondanunk sem kell. Mindenesetre nevéhez méltóan: (l. Jos. de bello jud. 7. 10).

De az egyébként dicsőségesen uralkodott Vespasianus és utódai — a r. császárok legjobbjai alatt is szomorú idöket éltek sokat sanyargatott elődeink, minthogy az ez idön folytatott számos és hosszas irtóháboruk a vérázott zsidó államtest ellen Palaestinában, nem maradhatának erős visszahatás nélkül a római birodalomban elszórt zsidókra nézve sem. — Tacitus tudósítása szerint nem csak a zsidók mészároltattak le szüntel nélkül, hanem az áttértek is, miután előbb vagyonuktól megfosztattak s halálra ítéltettek. (l. Dio Cass. ex epitome xiphilini 78, 12.)

Mert érdekében vala a trajan-hadriani véruralomnak, lehetőleg megtizedelni a csekély számu zsidókat, kik miatt a r. világbirodalom magát biztosnak nem vélte, s kiket is ezért argus-szemekkel őriztetett. Találón rajzolja e leselkedést a talmud a következőkben: מאי סימן היה להם כשהיו שומעים קול ריחים: קול מגרם) כבורני היו אומרים שבוש בן שבוש בן וכשהיו אומרים נר בכרור חיל (כלי חור) היו אומרים משתה שם משתה שם.³⁾

(Folytatása köv.)

LEVELEZÉSEK.

Miskolc, oct. 7.

Minden utcuzugban zsinat, — ugyan mit tervezhetnek anynyi helyen és annyian? kérde az avatlatlan. Válasz: hivatlanok értekeznek, fondorkodnak, terveznek, bírálják és elítélnék, s így szóratik az egyenetlenség magva Izraelben. Évek óta van ez így, mióta csak dicső új imaházunk építésének ügye legelőször szönyegre került. Sok ember, sokféle izlés, többféle akarat, és a kivitelben számtalan akadály. Végre mégis feléptilt a t a n t a e m o l i s, — és ezuttal az utcai zsinatok a felszentelésnél oly győzelmet vívtak ki, hogy még egy olyan győzelem és minden addigi vívmánya a felvilágosultságnak, nyomtalan eltűnik. A lapokban elégszer volt szó a felszentelési alkalmi szónoklatról, de velejéről senki sem szólott — tán nem volt?! Sok küzdelem, pártoskodás, és a felvilágosodottabbak méltó boszuja váltá fel egymást, míg a mindenben minden helyes ok nélkül ellenszegülő párt a kecskeméti rabbi meghívását kieszközlé, és fiascoját elérte. Különben „de mortuis nil nisi bene.“

Már most azon boldog álomban ringatták magukat a higadtabbak, hogy csekély áron vásárolandják meg a hitközség egyetértését; azonban az egyszer felülvergődött telhetetlenek enél meg nem állapodva, vad hatalmukat éreztették a szelid és

köztiszteletben álló, tudományos miveltségéről általánosan ismert hitszónok, Klein tudor urral, kinek a frigysekre név mellett többször igénybe vett ülését megtagadták; — ennyi szégyent kelle ezen férfunak túrnie, ki az új imaházban a megnyitás utáni első szombat a templom rendeltetéséről oly remekül kidolgozott szónoklatot tartott. És e párt nem pirul, őt nem bántja lelkiismerete, hogy szülőföldje diszén így méltatlankodott. Pedig e pártnak semmi lényeges, de még lényegtelen oka sincs szakadásokat előidézni, vagy azokat ápolni.

Említett tisztelt hitszónokunkat azonban ez nem tartja vissza, hogy tehetsége gyümölcseit továbbra is velünk ne élveztesse; igen sikertlten szónokolt a Szukkothkor divó Arbah minimről, e nővérekhez hasonlítván, igen elmésen; Izraelnek szellemi és erkölcsi kifejlődésének szakjait; nem volt senki, ki elégedetlen nem távozott volna az imaházból, senki, ki a szónoklat velejét alaposan nem értette vala.

Folyó hó 3-án déltán itthonos Maybaum ur papjelölt, szülei látogatása alkalmával egy a kezdőt szép reményekre jogosító, a vizálkodókat és fanatismust igen elmésen ostorozó szónoklatot tartott. Kivánatos volna, hogy az illetők azt megérténék.

Azonközben a felforató párt dühe még sem csendesült le, és rendirtásukban a Chadgadjo sorozatát követik; a beavatási szónok meghívásában és saját hitszónokukkal való gazdálkodás után most az új kántor kezd inyüinkre nem lenni. Önkénytelenül esztünkbe jut ezen gonosz szeszélyeknél a megénekelt Aelia nevű római kofa, kinek mind a négy fogát két köhögési roham lökte ki, és kit a költő azzal vigasztalt, hogy csak köhögjön bátran éjjel nappal, ugy sincs már semmi teendője egy harmadik köhögési rohamnak.

Ha egy Staatsstreich sikertlne a kántor ellen, a mi nehéz dolog, mert contractus contrahentibus legem ponit, ki tudja ki ellen fognak aztán a nyilak szóratni; vagy nem lesz már akkor Aeliának foga?!

Szegény Miskolc! Nem csak bent, de kívül is bántják, Szentpéteren, Csabán és Szikszón, s ezen bántalmazó uraknak összes előnye és érdeme az, hogy pár lap sofismát le tudnak darálni; ezen urak az isteni tisztelet végbevitel ellen szórnak átkokat, közöttük legkérelhetlenebbül a szikszói, kinek nyilatkozatait ha magánemberéi volhának, a rendőrség rég megtorolta volna.

A felvilágosodott párt azonban a sértő és ennek sérelmei ellen fellépni, méltósága alólinak tartja; hogy pedig a szikszói urnak követői is vannak, az igen természetes, mert: a b o v e m a j o r e d i s c i t a r a r e m i n o r .“

Folyó hó 5-én agg rabbink egy az ünnephez mért beszédet tartott, a szükölködők iránti jótettek sarkalván helligatóit; beszéde szövegét kiegészíté azon panaszszal, hogy őt a világ kárhoztatja, mert meg engedi, hogy hitközsége tilos módon istent tisztelje. Ez úgy védelmére Jozsua korszakát hozá fel, midön Siloh városában és a Jordán partján voltak Izraelnek oltárai; nagyon érzékenyen fölemlité még, hogy ő mily áldozatot hoz a községnek az új imaház látogatásával, de ő meg van nyugtatva, mert még eddig — nyomatékka — még eddig minden rendén van; tisztelt rabbinkról tehát ezuttal is igaz marad:

„Wer überzeugt ist, wider Willen j e d o c h,

Der hat seine alte Meinung noch.

Pedig eljöhhetnek azok a hires orthodoxok ide rendet és ájtatosságot tanulni.

g.

Bécs, october 12.

³⁾ E különös hely felfogásában Grätzet követtem, ki azt ellentétben Rasi s Toszafoth-tal a rómaiakra vonatkoztatja.

Mint rendes levelezőnek kötelességemben állana önt a lefolyt ünneppapok alatti istentiszteletéről értesítenem, melylyel Bécs város zsidósága a birodalmi tanács által is respectált ünne-

peket megülte; de minthogy legközelebb rendkívüli ünneplés fogja igénybe venni tollamat, ezuttal csak egy kis községre a birodalmi székhely egyik városrészére, Mariahilfre szorítkozandom.

Nem ismeretlen ön előtt, hogy a mariahilfi újonnan szervezett hitközségben dr. Jóseffy honfitársunk működik hitszónoki minőségben és ez okból az ifjú fiókközség iránt kettős érdeklődéssel viseltetem. Először azért, mert a városrészekben szétszórta élő zsidók, község szervezése, templom építése és vallásiskola alapítása által egyesülési törekvéstől tanakodnak; másodszer azért, mert a hitközség élére magyar ember hivatott meg.

Érdeklődésem még inkább fokozódott, midőn a hitközség áldozatkészségét tapasztalám, mit névszerint Bachrach Plovitz, Winkler urak és mások gyakorolnak és azon lelkesültséget, melylyel a hitközség dr. Jóseffy szónokait és a község és iskola körüli munkásságát fogadja.

Érdeme leginkább abban fekszik, hogy ittlétének rövid ideje alatt vallásiskolát alapított Mariahilfben, melynek érdekében a szószékről meleg szavakat ejtett. Számos jelentékeny adomány foly be az intézet számára, úgy hogy annak felszerelése már is megtörtént és a szükséges könyvtár sem marad hátra; maga a tanítás pedig már jövő héten veszi kezdetét.

De ha örömmel jegyezzük is fel abbéli tapasztalatainkat, hogy honfitársaink mily áldásos tevékenységet fejtenek ki a külföldi körökben, szomorúan leverő jelenség, hogy éppen külföldön kell föl áldozniok erőiket és éppen külföldiek élvezik törekvéseiknek gyümölcseit.

Itt e héten különös élénkség mutatkozik; mindenki vágyva és örömtől repeső kebelrel néz a szombatnak eléje, mely napon Mannheimert hitszónok születésének 70: évforduló napját üli meg a bécsi hitközség. Az érkező üdvözlő iratok nagy számmal vannak ez diszesek. Egyik különösen szép és szellemdus. Ez ugyanis Noah-t ábrázolja, amint a világ vihára elől bárkájába vonul, hogy innen a jövő nemzedék érdekében hasson; a mint Ararat hegyére, tehát a kor magaslatára emelkedik; a mint oltárt épít és az istentiszteletet és Isten ígését hirdeti, és végre a mint szőlőt ültet, és művel, mint az ifjuság jelképét, melyből az új nemzedék új szellemmel feltámadjon, — mindez Mannheimert Noah-ra szellemdus modorban van alkalmazva és ezt üdvözlő iratában a mariahilfi hitközség fogja átnyújtani, melyet dr. Jóseffy szerkesztett és egy könyvnyomdász diszesen s remekül kiállított...

Dr. Jellinek szellemdus modorában folytatja szónokait. Az utóbbi ünnepnapi alkalmával arról szólt, hogy az ember Istentől egyszerűnek van teremtve, de maga zavar össze mindent, és az úgynevezett haladás nem egyéb, mint az egyszerűhez és természeteshez való visszatérés. Egy hasonlat, melylyel élt, oly szerencsésen van választva, hogy megérdemli a legtágasb körben való megismertetését.

Egy ember, úgy beszéli a monda, meghalt Jeruzsálemben, és hét gyermeket hagyott hátra. Az egyiknek esetleg két feje volt és arról levén szó, hogy az örökséget maguk között feloszták, közöttök sajtáságos per támadt. A kétfejű kettős részt vett maga számára igénybe, míg testvérei csak velük egyenlő részt voltak hajlandók neki átengedni. A per végre is böles Salamon ítélőszéke elé került. Ez maga elé hivatá a kétfejűt és megbagytá, hogy egyik fejét forró vízzel locsolják meg. Erre a másik fej felkiált: „Érzem, hogy az, a mi történik, velem is történik, és hogy a törzsök, melyen mindkét fej nyugszik, a legfontosabb.“ És így a panaszló testvéreivel egyenlő részt kapott. Így állanak egymáshoz, úgy mond a szellemdus szónok, kormány és parlament, mint e két fő; a mi az egyikkel történik, azt a másik is megérzi.

— A döntő végre is a törzsök, melyen mindkettő nyugszik és ezt „népnek“ nevezzük.

β

Komárom, october hó 11-én.

Midőn aprili tudósításomban felemlítém, miként a haladó és orthodox párt közt a perpatvar ismét fölütötte fejét, két hibát követtem el, a menyinyben t. i. 1-ször a pártokat helyesen meg nem neveztem, s 2-or ama pörlekedés nem volt új, hanem a már több év óta fenállónak folytatása. Igaz ugyan, hogy a község egy ideig csend és békében látszott lenni, de csakis látszott, mert folyvást majd egyik majd másik eset adta elő magát, mely a csendet egy időre háborgatta. Az előbb mondottakból azonban nem kell azt következtetni, mintha itt orthodox párt nem volna! van, de oly csekély, hogy csak nagy ügyvel bajjal képes egy minjánt összeállítani, minthogy tagjai a közös teplomba, melyet comodiának neveznek, nem mennek; de aztán evvel még azzal, hogy községi adót nem fizetnek, teljesen beérik; ne is bántsa őket senki, ők sem bántanak senkit.

De van itt még egy más pártocská is, mely erőnek erejével azon van, hogy a községet, melynek, ha valaha, úgy mostani pénzügyi zavart állapotában van szüksége egységre, ezen egységéből, összetartásából kiforgassa. E párt, mely jobbára a harmadévi előjáróság tagjaiból van összecomponálva, már tavaly télen folyamodott a nm. helytartótanácshoz aziránt, hogy a község képviselősege fölé — minthogy a község legnagyobb része nincs vele s gazdálkodásával megelégedve — protectorátust nevezzen ki. Hogy az illető folyamodó urak, kik áldicsvágyukat közséjük jóléténél többre bécsülték, a létesítendő protectorátus alatt, kiket értettek, szükségtelen megmondanom.

Azonban a folyamodványnak nem lett semmi fogantaja, s azóta látszólagos nyugalom állott be, mignem e párt nem régiben ismét új zavarokat támasztott.

A község elnöke W. A. ur az előjárói új választást, mely Szukkoth féllinnepei alatt tartatik, el akarta halasztani, mivel a község megbizásából Bécsbe készült ő es. kir. Felségénél a templom építésére fölvert s még eddig teljesen meg nem térített kölcsön visszafizetési határnapjának meghosszabbítását kieszközölendő. De az említett párt ebbe sehogysem akart beleegyezni, állítván, miként a választás idejét elmulasztani merőben nem szabad; de sejtván azt, hogy ellenkezéstük dacára a választás mégis el fog halasztatni, s nem tekintvén azt, hogy eljárásuk által a község autonómiáját veszélyeztetetik, egyenesen a városkapitányi hivatalhoz folyamodtak, s ez, nem tudni mi joggal, a dologba beleegyedett, és a választást megparancsolta. Igazán ellehet mondani, hogy némelyek úgy élnek az autonómiával, mint a gyermek a késsel. A választás tehát megtörtént, de általános bámulatra azok, kik annak megtartását oly lélekszakadva strgették, csak távolléttük által tündököltek. Elnöknek megmaradt a tavalyi, kiről elmondhatni, hogy a komáromi hitközségnek rég nem volt ily eredménytelen törekvést elnöke, ki községe jóllétét annyira szívén hordotta volna.

K. J.

Vegyes hírek.

— A budai izraelita ifjuság f. hó 10-én bált rendezett az alföldi inségesek javára, melyhez dr. Heinrich Nep. János ur a termet és világítást ingyen engedte át. A tiszta jövedelem 87 ftal a városi kapitánynak adatott át.

— A bécsi hitközség ősz hitszónoka Mannheimert

Noah Izák f. hó 17-én ünnepelvén 70-dik születésnapját, az „Israelita-Magyar-Egylet“ választmánya Kern Jakab ur indítványára feliratban fejezi ki elismerését a jubilaris irányában, ki az osztrák birodalombeli izraeliták újabb történetében fényes és méltán kiérdemelt helyet foglal el. A feliratot valószínűleg a választmánynak egyik tagja fogja átnyújtani. Szövegét a legközelebbi számban közlendjük.

— A pesti izraelita nyilvános tanodák tanítói kérvényt szándékoznak a nm. Helytartótanácshoz intézni, tanítói segélyegylet alakíthatása végett. Midőn a kérvényezőknek legjobb és gyors sikert kívánnánk, őket egyszersmind az e tárgyban felmerült tervekre figyelmeztetjük, hogy azokból a jót és tetszéssel fogadottat felhasználva, a célszerűtlent pedig mellőzve, egyletüket biztos alapon létesíthessék.

— A birodalmi tanácsban az urak háza elfogadta az izraelitákat a közjegyzőséghez bocsátó törvényjavaslatot. Így már csak ő Felsége szentesítése hiányzik, hogy az törvény erejűvé váljék.

* Reich Ignác munkatársunknak „Beth El“ című jeles életrajzgyűjtelméből, melyről a francia és angol sajtó is szép elismeréssel nyilatkozott, a „Hamagid“, héber nyelven közli Cohn Albert életrajzát, bevezetésében kitünőleg emlékezően meg annak írójáról.

— Schey Franciska, szül. Lackenbach asszony, Komrolyai Schey Fülöp neje, hosszas szenvedés után meghalt. E nő az emberiség valódi jótévői közé tartozott, s minden hozzá közelebb álló körben hála és emlékezetben tartatik; leginkább lakhelye Kőszeg, valamint általán egész Vas megye és környéke az elhunynak nemes szívét és bőkezűségét, számtalan alkalommal, s nagy mértékben tapasztalták.

— Mannheim bécsi hitszónok 70 születésnapja alkalmából tartandó ünnepélyre vonatkozólag következőt írta a „Boh.“-nak Bécsből: „Mannheimer hitszónok f. hó 17-én üli születésének hetvenedik évfordulóját; az ünnepély szombati napra esik, és hogy ez méltóan megülessék, a legterjedelmesebb előkészületek tétettek. Délelőtt ünnepélyes isteni tisztelet tartatik, s a jubilarisnak imaszéke s a szószék, melyen az évek oly hosszú során át községének tiszteletét kiérdemelte, ünnepélyesen lesznek föl-diszítve. A díszbeszédet dr. Jellinek tartandja; ezután a községi előljárók a jubilaris ösnek értékes aranyserleget s egy díszesen kötött feliratot nyújtandak át, mely utóbbi Greiner udvari szepítő egyik remekműve. A községi tisztviselők a bibliának egyik diszkiadását nyújtandják át ezüst borítékban. Az állam részéről a tisztelt hitszónoknak rendjel van szánva, még pedig, mint hírlík, a Ferenc József lovagrend keresztje. Az istentiszteleti ünnepély után az iskola helyiségeiben a hitszónoknak olajba festett arcképe fog leleplezteni. Estve a „fehér lóhoz“ címzett szálloda termében estély rendeztetik, melyben a helytartó és a polgármester is részt fognak venni, mely utóbbi a nap folytán neki Bécsváros polgárjogát fogja átnyújtani. A Prágából, Brünből, és Lembergől tisztelgő küldöttségek immár bejelentettek. Koppenhágából, hol Mannheim előbb működött, díszes virágedény érkezett, és Teplitzből már tegnap, — valamivel ante festum — távirati szerencsekívánat is. (M. életrajzát jövő számunk hozandja. Szerk.)

— Mult számunkban közölt azon hirre vonatkozólag, mely szerint a francia zsidók petitio útján a kormány támogatását kéri Lengyelország ügyében, megemlítjük még, hogy angolországi hitrokonaink is hasontartalmu petitiot készülnék intézni a parlamenthez.

— A zsidó szegények számára a rendelt laktanyának általánosan rossz szerkezete s tultömötsége arra indított An-

golországban néhány emberbarátot, miszerint e célra egészségesebb, célirányosabb és olcsóbb lakhelyeket építsenek. Hogy az erre kívántató eszközöket előteremtsék, részvénytársaságot alakítottak, mely a szükséges telket megvásárlá, pályázatot kiírt a legjobb építési terv iránt, s így megalakult egy tágas, kényelmes lakház, mely 30 család fölvtelére van berendezve. Mind egyik lakás a többtől el van különítve, 2—3 szobával, mosókonyhát vízvezetékkel, elvezető csatornákat, éléskamrákat, szénpincét, sat. bir. A szellőztetésről, valamint a többi egészségügyi viszonyokra szükségelt készületekről kellőleg gondoskodva van. Maga az épület dísztelglákból igen díszesen és fényesen épült. Földszint boltok vannak, melyek szép jövedelmet hajtanak, (hetenként 6 frtot). Egy lakástól hetenkénti 2—3 frtnyi bért fizetnek. E minta-lakházak felszentelése f. é. augusztus 20-án az angolországi főrabbi által történt. Az épületet megtisztelték jelenlétükkel a Peabsdy Fund elnökei, ezek közt Stanley lord, Mr. Sampson, Mr. Adams, stb., kik a berendezésről igen dícsérőleg nyilatkoztak.

— (III. Napoleon látogatása Pereire Emilnél.) Francia lapokban olvassuk, hogy m. hóban a franciák császára Pereire Emilt megtisztelte látogatásával Arachonban, az utóbbi villáján. Egy óráig ott tartózkodván csudálkozását fejezte ki a park s a kerti ültetvények gyönyörűségén mely oly közel a tengerhez. Távozása alkalmával Pereiret felszólítá hogy kocsijában mellette helyet foglaljon.

— (Héber hirdetésny.) Brünben a színházi titkár, a brünni izraelitákat különös figyelemre méltatta. T. i. jutalomjátéka alkalmával, melynél Nestroynek „Judith és Holofernes“-féle parodiája került színre, héber nyelven is nyomtatott színlapokat. E meghívás a szorosban nemzeties körökben különbözőleg fogadtatott, míg némelyek örömet nyilvánítták föltte, mások ingerültséget nyilatkoztattak. A héber hirdetésny számos színházigazgatóhoz, Anconába stb. szétküldetett.

— (Egy holtak felélédeése New-Orleansban.) Sept. 14-én New-Orleansban Nyers Henrik urat a mennykő megütötte, minek következtében holtak is tekintetett, minekutána rendőrségileg (coroner) megvizsgáltatott volna. Másnap minden előkészület megtétetvén a temetkezésre, rokonok és barátok összegyűlekeztek, a tetem rendszerint koporsóba tétetett, az egész család gyászruhába öltözködött, a gyászpad és a lelkész megjelentek, és midőn a koporsó becsukására készültek, észrevették, hogy a hulla karjai mozogni kezdenek, és nem sokára a holt férfi felült koporsójában, és néhány percig a színhelyen körültekintvén, kérdezősködött e komor készületek után. Képzeltetni azon örömet, melyet rimánkodó neje és gyermekei nyilvánírtak, midőn a szomorú jelenet vig ünnepélylyé lett átvarázsolva. A vilámütés benne az élet nyilvánulásait több mint huszonnégy órára elnyomta oly annyira, hogy a rendorvost, nejét és barátait is elámíthatta.

Pályázat.

Tanítóink egyike a nm. m. k. helytartótanács által elhivatván, az itteni izr. négyosztályu főtanodán egy évi 500 frtnyi o. é. díjjal összekötött tanítói állomás azonnal betöltendő. Pályázók, kik a héber, magyar és német nyelvet alaposan bírják, erkölcsi s képességi mivoltukról szóló kérvényeiket legfőlebb f. é. october 20-áig ide bektüdeni sziveskedjenek.

Győr, 1863. september 25-én.

3—3

Az izr. községi előljárója.